

Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenler ve Yöneticilerin Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışmana İlişkin Metaforik Algıları¹

Oğuz GÜRBÜZTÜRK² Sevda KOÇ AKRAN³ Burcu KÖKER ÇİRKİN⁴

Gönderim Tarihi: 28.07.2021

Kabul Tarihi: 08.08.2021

Yayın Tarihi: 19.10.2021

Öz: Bu araştırmanın amacı, ortaokullarda görev yapan öğretmen ve yöneticilerin “rehber öğretmen/psikolojik danışman” kavramıyla ilgili geliştirdikleri metaforları belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma modellerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Siirt İl Merkezindeki ortaokullarda görev yapan 74 öğretmen ve 11 yönetici oluşturmuştur. Araştırmada öğretmen ve yöneticilerin “rehber öğretmen/psikolojik danışman” kavramıyla ilgili metaforları yarı yapılandırılmış bir görüşme formuyla belirlenmiştir. Formda öğretmen ve yöneticilerin “rehber öğretmen/psikolojik danışman.....gibidir/benzer; Çünkü.....” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Buradan elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmanın güvenilirliği için [Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş ayrılığı) x 100] formülü kullanılmıştır. Kullanılan formülle kodlayıcılar arasındaki güvenilirlik değeri % 91 olarak hesaplanmıştır. Araştırma sonunda, ortaokullarda görev yapan öğretmen ve yöneticilerin “rehber öğretmen/psikolojik danışman” kavramına yönelik 66 farklı metafor oluşturdukları tespit edilmiştir. Üretilen metaforlar 8 kategoride sınıflandırılmıştır. En fazla metafor üretilen kategoriler sırasıyla “yol gösterici”, “tedavi edici” ve “problem çözücü” kategorileri olarak tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre ortaokullarda görev yapan öğretmen ve yöneticilerin genel olarak olumlu bir rehber öğretmen/psikolojik danışman görüşüne sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Rehber öğretmen/psikolojik danışman, Metafor.

Metaphoric Perceptions of Teachers and Administrators Working in Secondary Schools Regarding Guidance Teacher / Psychological Counselor

Abstract: The aim of this study is to determine the metaphors developed by teachers and administrators working in secondary schools regarding the concept of "guidance teacher / psychological counselor". Phenomenology, one of the qualitative research models, was used in the study. The study group of this study consisted of 74 teachers and 11 administrators working in secondary schools in the center of Siirt Province in the spring semester of the 2020-2021 academic year. In this study, the metaphors of teachers and administrators about the concept of "guidance teacher/psychological counselor" were determined by a semi-structured interview form. In the form, teachers and administrators were asked to complete the sentence that "guidance teacher / psychological counselor is like /similar to; Because.....". The data obtained here were subjected to content analysis." The formula [Agreement / (Agreement + Disagreement) x 100] was used for the reliability of this study. The reliability value between the coders with the formula used was calculated as 91%. At the end of this study, it was determined that teachers and administrators working in secondary schools produced 66 different metaphors for the concept of "guidance teacher/psychological counselor". The metaphors produced were classified in 8 categories. The categories that produced the most metaphors were determined as "guiding", "therapeutic" and "problem solver", respectively. According to the results of this research, it was concluded that the teachers and administrators working in secondary schools generally have a positive opinion about guidance teacher/psychological counselor.

Keywords: Teacher, Guidance teacher / psychological counselor, Metaphor.

¹ Bu çalışma 8. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresinde (ICCI EPOK-2021, 25-27 Mart 2021-Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi) sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

² İnönü Üniversitesi, Türkiye, oguz.gurbuzturk@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9950-3139

³ Siirt Üniversitesi, Türkiye, sevdakc@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4205-0148

⁴ Siirt Üniversitesi, Türkiye, burcum_890@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-8768-434X

GİRİŞ

Ülkemizde psikolojik danışma ve rehberlik çalışmaları 1950'li yıllarda John Ruffi ve arkadaşlarının Türk eğitimcilerine rehberlik konusunda konferanslar vermesiyle başlamış (Bilgin, 2000), daha sonra 1953-1954 yıllarında ilk olarak Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji ve Özel Eğitim Bölümlerinde bağımsız bir ders olarak okutulmasıyla devam etmiştir (Altun ve Camadan, 2012). 1955 yılına gelindiğinde, özel eğitime muhtaç çocukların belirlenmesi, bunların tedavi edilmesi ve çeşitli kurumlara yerleştirilmesi amacıyla "Psikolojik Servis Merkezi" açılmıştır. 1967 yılında rehberlik, Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesinde ve Boğaziçi Üniversitesinde lisansüstü eğitim programı olarak faaliyet göstermiştir. 1970'li yıllarda ise 8'inci Milli Eğitim Şurasında rehberlik, ortaöğretimde yer alan bazı programlarda "üniversiteye" "mesleğe" yöneltme çalışmaları olarak tanımlanmıştır (Bilgin, 2000). O günden bu yana rehberlik, öğretim ve yönetim hizmetinin birleşiminden oluşan öğrenci kişilik hizmetlerinin merkezinde yer almıştır (Koçak, 2007). Bu hizmetlerle öğrenciler, öğretim faaliyetlerinden etkili bir şekilde yararlanmayı ve kendisini her yönden geliştirmeyi öğrenmektedir (Bakırcıoğlu, 2005). Yani öğrenciler sosyal, kültürel, sağlık ve özel eğitim alanındaki konularda öğrenci kişilik hizmetlerine başvurmaktadır (Yeşilyaprak, 2006). Bunu yaparken, en önemli hizmet olan psikolojik danışma ve rehberlikten de yararlanmaktadır. Rehberlik hizmetiyle; bireyin kendisini ve yaşadığı dünyayı tanıması, gelişimsel özelliklerini dikkate alması, doğru kararlar vermesi, problemleri çözmesi ve çevreye uyum sağlaması amaçlanmaktadır. Bu sebeple rehberlik, kendini gerçekleştirme yolunda bireye sunulan sistematik ve profesyonel bir psikolojik yardım süreci olarak tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle rehberlik, bireyin istendik davranışlara ulaşılmasında, kendisini geliştirmesinde, tanınmasında birtakım bilgi-becerilerle kararlar almasında, aldığı kararları davranış olarak göstermesinde ona uzmanlar tarafından sunulan desteklerdir (Nas, 2019). Rehberlik süreciyle birey kendisi hakkında doğru adımlar atmaktadır. Problemler çözmekte ve çevresiyle dengeli-uyumlu yaşamayı öğrenmektedir. Öğrenci gelişimine destek veren ve öğrenci kişilik hizmetlerinin çatısı altında yer alan rehberlik, bu yönüyle daha çok 'bilgilendirme', psikolojik danışman ise 'bireyin kendisini anlaması ve geliştirmesi' olarak açıklanmaktadır. Yapılan açıklamayla rehberlik ve psikolojik danışman kavramının içeriğinde aslında belirli çalışma alanlarının olduğu görülmektedir. Buna karşın rehberlik psikolojik danışma kavramını kapsamaktadır. Her ne kadar kavramsal yönden psikolojik danışmaya göre daha geniş anlamlar içerse de her zaman bu iki kavram bir birini tamamlamaktadır (Altıntaş, 2009). Bundan dolayı eğitim kurumlarında bireye sunulan psikolojik destek hizmetlerinin hem psikolojik danışma hem de rehberlik boyutlarında verilmesiyle bu kavramlar birlikte ele alınmaktadır (Peker, 2020). Hatta MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde (MEB, 2020) rehber öğretmen/psikolojik danışman şeklinde ifadeler yan yana kullanılmaktadır.

Rehber öğretmen/psikolojik danışman; okullarda gelişimsel, önleyici, iyileştirici ve destek hizmetlere ilişkin görevleri yerine getirmektedir. *Gelişimsel ve önleyici* olarak bireyi tanıma tekniklerini uygulamaktadır. Buradan ulaştığı bilgileri değerlendirerek raporlaştırmaktadır. Öğrencilere geri bildirimler sunmaktadır. Onları uygun olan eğitim kurumuna, alana, işe, mesleğe, okul içi ya da okul dışı sosyal ve kültürel faaliyetlere yönlendirmektedir. *İyileştirici ve destek* hizmetler kapsamında, öğrencilerin duygusal, düşünsel, davranışsal boyutta gelişimlerini sağlamaktadır. Öğrencilere doğal afetler, istismar, intihar, şiddet, savaş ve salgın hastalık gibi yaşamını etkileyen olumsuz durumlar karşısında psikolojik ve sosyal destek vermektedir. Sınıf rehber programlarının hazırlanması, uygulanması ve geliştirilmesinde sınıf rehber öğretmenlerine yardımcı olmaktadır. E-Rehberlik sistemi üzerinden haftalık programı hazırlamaktadır (MEB, 2020). Rehber öğretmenin okul içi ve dışında yürütmüş olduğu bu çalışmalarda ona destek olan, rehberlik

ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin şekilde yürütülebilmesinde görev, yetki ve sorumlulukları bulunan kişi okul müdürüdür. Okul müdürü, bu hizmetlerin yürütülmesinde birincil derecede sorumlu olan yöneticidir (Öztemel, 2000; Yeşilyaprak, 2016). Okuldaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkili bir şekilde yürütülmesinde rehber öğretmen/psikolojik danışman, sınıf rehber öğretmenleri, öğrenciler ve veliler arasında koordinasyonu sağlamaktadır. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri başlığı altında yürütme komisyonuna başkanlık etmektedir. Okul çatısı altındaki özel hedefleri e-Rehberlik sistemine işlemekte, programların hazırlanmasını sağlamakta, onaylamakta ve uygulanmasını takip etmektedir (MEB, 2020).

1980’li yıllarda Türkiye’de psikolojik danışma hizmetlerini okullara atanan “rehber öğretmenler” yapmaktadır. Rehber öğretmenler psikolojik danışma hizmetlerini yaparken, bilgi verme, öğrencileri izleme, onlar hakkında ulaştığı bilgileri değerlendirme gibi konularda sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sorumluluklar zamanla hem öğrenciler hem veliler tarafından yanlış anlaşılmiş ve rehberliğin bir ders olarak algılanmasına neden olmuştur (Bilgin, 2000). Günümüze bakıldığında, rehberliğin merkezinde “bireyin” olması, küresel dünyada bireyin birçok olaydan etkilenmesi, çeşitli uyarıcıların birey üzerinde olumlu olduğu kadar olumsuz etkilerin görülmesiyle “rehberliğin” kapsam alanı farklılaşarak gelişmiştir. Örneğin 2019 Aralık ayından bu yana dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını bireyin, psikolojik, sosyolojik, fizyolojik yönlerini olumsuz etkilemiştir. Artık birey eğitimini çevrim içi olarak sürdürmüş, salgına yakalanmamak için insanlarla sosyal mesafeyi korumuş, iletişim kanallarını değiştirmiş ve zaman kavramına bakış açısı değişmiştir. Bireyde görülen bu değişimler sonucunda öğrenciler, veliler, öğretmenler rehber öğretmen/psikolojik danışmanın desteğine ihtiyaç duymuştur. İşte böyle bir destek rehber öğretmen/psikolojik danışmanın sorumluluğunu artırmıştır. Çünkü rehber öğretmen/psikolojik danışman bireyin karşılaştığı problemlerin çözümünde ona yol göstermekle sorumludur (Arşit, 2019). Bireyin potansiyelini kullanması, beklenti ve ihtiyaçları doğrultusunda doğru kararlar almasını sağlamada görevlidir. Bu görevler değişen dünya koşulları ve teknolojinin etkisiyle ortaya çıkan toplum yapısıyla her geçen gün daha da farklılaşmaktadır. Görülen bu farklılıklar yapılan bilimsel çalışmalarla (Saban, Koçbeker ve Saban, 2006; Güven ve İleri, 2006; Saban, 2009; Güven ve Güven, 2009; Ünal ve Ünal, 2010; Karataş ve Baltacı, 2013; Camadan ve Kahveci, 2013; Altun ve Camadan, 2016; Memduhoğlu ve Dalççek, 2016; Nas ve Sak, 2018, Nas, 2019; Özdemir, 2016, Balcı, 2020) ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Yapılan çalışmalar çoğunlukla rehberlik hizmetinin kavramsal boyutuna ve ülkemizde rehberlik/psikolojik danışma uygulamalarında karşılaşılan sorunlara, bu sorunlarla ortaya çıkan eksik uygulamalara yönelik görüşler yer almaktadır. Böyle bir durum göz önüne alındığında, elde edilen sorunları belirleme görevinin eğitim kurumlarında öncelikle rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara ait olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sebeple sorunları çözüme kavuşturmak için de rehberlik hizmetlerinin sürekli olarak değerlendirilmesi, değerlendirme sonuçlarına göre çalışmalar yapılması gerekmektedir (Kepçeoğlu, 1999). Yapılan/yapılacak çalışmaların bir boyutu da rehber öğretmenlere yönelik bakış açılarıdır. Bu araştırma, okullarda yürütülen rehberlik hizmetlerinin bir parçası olan ortaokul öğretmenleri ve yöneticilerinin rehber öğretmene/danışmana ilişkin sahip oldukları metaforları belirleme gereksiniminden doğmuştur. Metaforun kavramsal çerçevesine bakıldığında, benzer bir alandan yeni ve çoğunlukla bilinmeyen bir alana bilgi transferini kapsamaktadır (Ekici, 2016). Metaforlar, olaylar ile durumların oluşumu ve işleyişi hakkında düşüncelerimizi yapılandıran, yönlendiren ve kontrol eden en güçlü zihinsel araçlardan biridir (Saban, 2004). Metafor, dilin sembolik şekilde kullanılmasına dayalı olarak, bir kavram veya durumu başka bir kavramla veya bir durumla kullanılması şeklinde açıklanabilir (Abrams, 1999). Metaforun amacı, bir şeyi başka bir şeyin bakış açısı ile anlamak ve tecrübe etmektir (Taşdemir, Taşdemir, 2016). Metaforlar hemen her alanda

olduğu gibi eğitim ve öğretim alanında da yaygın olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla eğitimle ilgili araştırmalarda metaforlar kişisel algıların belirlenmesinde ve soyut kavramların somut hale getirilmesinde çoğunlukla kullanılmaktadır (Ceylan, 2016).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı ortaokullarda görev yapan öğretmenler ve yöneticilerin rehber öğretmen/psikolojik danışmana ilişkin metaforik algılarını belirlemektir. Araştırma amacı doğrultusunda, aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Öğretmen ve yöneticilerin rehber öğretmen/psikolojik danışman kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?

Öğretmen ve yöneticilerin rehber öğretmen/psikolojik danışman kavramına ilişkin metafor ortak özellik bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanmaktadır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada ortaokullarda çalışan öğretmenlerin ve yöneticilerin rehber öğretmen hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla nitel araştırmalardan olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni, farkında olunan fakat derinlemesine ve ayrıntılı şekilde bir anlayış getiremediğimiz olguları merkeze alan bir nitel araştırma yöntemidir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020). Olgubilim çalışmalarında kavrama veya olguya ait yaşam tecrübeleri bulunan kişilerden veriler toplanarak tecrübelerini yorumlamalarını içermektedir (Creswell, 2016). Her ne kadar bu olgularla yaşamımızda sıkça karşılaşsak da bu durum olguları tam manasıyla anlayıp özümlediğimiz anlamına gelmemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada da öğretmenlerin ve yöneticilerin “rehber öğretmen/psikolojik danışman” kavramına yönelik algıları metafor yoluyla belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılında Siirt il merkezindeki ortaokullarda görev yapan 85 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticiler ile ilgili demografik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		Öğretmen (f)	Yönetici (f)
Cinsiyet	Kadın	34	1
	Erkek	40	10
Kıdem	1-5 yıl	38	3
	6-10 yıl	25	5
	10-15 yıl	7	2
	16 ve üzeri	4	1

Tablo 1'in Devamı

Brans			
	Fen Bilgisi	10	1
	Sosyal Bilgiler	9	6
	Matematik	12	
	Türkçe	16	1
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	8	
	Teknoloji Tasarım	2	
	İngilizce	11	
	Müzik	1	
	Görsel Sanatlar	2	
	Beden Eğitimi ve Spor	2	
	Bilişim Teknolojileri	1	
	Sınıf Öğretmeni		3

Tablo 1'de görüldüğü üzere, katılımcıların, 74'ü öğretmen (34 kadın, 40 erkek), 11'i (1 kadın, 10 erkek) yöneticidir. Öğretmenlerden en fazla 38'i 1-5 yıl ve yöneticilerden 5'i 6-10 yıl kıdeme sahiptir. Branşlarına göre ise 6'sı Türkçe öğretmeni ve yöneticilerin 6'sı Sosyal Bilgiler öğretmenliğinden geldiği görülmektedir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmen ve yöneticilerin demografik özellikleri sorulmuş, ikinci bölümünde ise öğretmen ve yöneticilerden "Rehber öğretmen/Psikolojik danışman..... benzer; çünkü....." cümlesini tamamlamaları istenmiştir.

Araştırmacılar tarafından geliştirilen formda örnek metaforlar verilmiş ve metafor konusunda katılımcılara açıklamalar yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler içerik analizine tabii tutulmuştur. İçerik analizi, belirli kurallarla belirli kodlamaların oluşturulduğu ve bazı sözcüklerin kategorileştirildiği, sistematik bir tekniktir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2020). Araştırmada içerik analiz yoluyla metaforlar beş aşamada değerlendirilmiştir. Bunlar; (1) kodlama ve ayıklama, (2) örnek metafor derleme, (3) kategori geliştirme, (4) geçerlik ve güvenilirliği sağlama ve (5) verilerin bilgisayar ortamına aktarılması. Bu çerçevede gerçekleştirilen çalışmalar aşağıda ayrıntılı şekilde aktarılmıştır.

Kodlama ve ayıklama aşamasında; katılımcıların görüşleriyle elde edilen metaforlar ilk olarak listelenmiştir. Formlarda yazılan metaforlar araştırmanın amacı doğrultusunda net bir şekilde ifade edilip edilmediğine göre incelenerek iki form araştırma kapsamı dışında bırakılarak 85 form üzerinde çalışma yürütülmüştür. Öğretmen ve yöneticiler tarafından üretilen metaforlar ortak özelliklerine göre gruplanarak, birden fazla sıklığa sahip metaforlar dikkate alınarak kategoriler oluşturulmuştur.

Örnek metafor imgesi derleme aşamasında; öğretmen ve yönetici ifadelerinden oluşan metaforlar alfabetik sıraya göre düzenlenmiş ve bunlardan birer örnek metafor ifadesi seçilmiştir.

Kategori geliştirme aşamasında; öğretmen ve yöneticiler tarafından oluşturulan metaforlar "rehber öğretmen/psikolojik danışman" kavramına ilişkin sahip oldukları ortak özellikler bakımından değerlendirilmiştir. Oluşturulan "örnek metafor listesi" sine başvurularak "rehber

öğretmen/psikolojik danışman” kavramının nasıl açıklandığına bakılarak kavramsal kategoriler oluşturulmuştur. Bu amaç için katılımcılar tarafından üretilen her metafor, metaforun konusu ile kaynağı arasındaki ilişki bakımlarından analiz edilmiştir.

Geçerlik ve güvenirlik aşamasında; araştırmada elde edilen sekiz kavramsal kategori altında toplanan metaforların, sözü edilen bir kavramsal kategoriye temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu doğrultuda örnek metafor listesi ve özellikleri belirtilen sekiz kategorinin bulunduğu listeye göre eşleştirmesi istenmiştir. Sonrasında uzmanın eşleştirdiği metaforlar ve araştırmacının kategorileri karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonuçlarına göre, görüş birliği ve görüş ayrılığı olan metaforlar belirlenmiştir.

Araştırmanın güvenirliği Miles ve Huberman’ın ; Güvenirlik = (görüş birliği) / (görüş birliği + görüş ayrılığı) x 100 formülü kullanılarak hesaplama yapılmıştır. Yapılan hesaplama sonucunda uzman ve araştırmacı görüşleri arasındaki uyum Güvenirlik= (60:(60+6))x 100=0.91 olarak hesaplanmıştır. Bu aşamanın sonrasında veriler bilgisayara aktarılarak katılımcı sayısı bulunmuştur.

BULGULAR

Bu bölümde, çalışma grubundaki öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin “rehber öğretmen/psikolojik danışman” kavramına ilişkin metaforik algıları ve bu metaforlardan hareketle geliştirilen 8 kavramsal kategori ve her bir kategorinin sahip olduğu özellikler, katılımcıların ürettiği örnek metaforlarla desteklenerek tanıtılmaktadır.

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman Kavramına İlişkin Metaforlar

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, katılımcılar okullarındaki rehber öğretmen/ psikolojik danışman kavramına yönelik 85 metafor üretmiştir. Üretilen 85 metafordan 54’ü (*Acil Servis, Ağaç, Aile, Abi, Araba, Aracı, Arı, Arkadaş, Aşçı, Basit Makine, Bilge Adam, Bilgisayar, Büyük Dayı, Bitki destek Çubuğu, Çiftçi, Damar, Davul, El Feneri, Mum, Ertuğrul Bey, Galaksi, Gökkuşluğu, Gözetmen, Güneş, Güvenlik, Harita, Huzur Sokağı, İnternet, Yardımsever Yakın, Joker Eleman, Kameraman, Kara Kutu, Kargocu, Kasa, Kılavuz, Kutup Yıldızı, Kütüphane, Liman, Hakem, Maske, Müge Anlı, Orkestra Şefi, Oyuncak Kutusu, Pencere, Pilot, Psikolog, Rüzgâr, Savaşta Su Taşıyan Saka, Şemsiye, Takım Kaptanı, Teknik Direktör, Vitamin, Yağmur, Merhem*) birer katılımcı tarafından üretilmiştir. 8’i (*Anahtar, Anne, Ayna, Basketbol Koçu, Deniz Feneri, Kitap, Köprü, Yol Gösteren*) ikişer katılımcı tarafından, 2’si (*Dost, Pusula*) üçer kişi tarafından, 1’i (Işık) dört katılımcı ve 1’i (*Fener*) beş kişi tarafından üretilmiştir. Üretilen metaforlar ve bu metaforların frekansları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmen ve Yöneticilerin Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman Hakkında Ürettikleri Metaforların Frekans Tablosu

Metafor Kodu	Metafor Adı	f	Metafor Kodu	Metafor Adı	f
1	Acil Servis	1	35	Işık	4
2	Ağaç	1	36	İnternet	1
3	Aile	1	37	Yardımsever Yakın	1
4	Abi	1	38	Joker Eleman	1
5	Anahtar	2	39	Kameraman	1
6	Anne	2	40	Kara Kutu	1
7	Araba	1	41	Kargocu	1
8	Aracı	1	42	Kasa	1
9	Arı	1	43	Kılavuz	1

Tablo 2'nin Devamı

Metafor Kodu	Metafor Adı	f	Metafor Kodu	Metafor Adı	f
10	Arkadaş	1	44	Kitap	2
11	Aşçı	1	45	Köprü	2
12	Ayna	2	46	Kutup Yıldızı	1
13	Basit Makine	1	47	Kütüphane	1
14	Basketbol Koçu	2	48	Liman	1
15	Bilge Adam	1	49	Hakem	1
16	Bilgisayar	1	50	Maske	1
17	Büyük Dayı	1	51	Müge Anlı	1
18	Bitki destek Çubuğu	1	52	Orkestra Şefi	1
19	Çiftçi	1	53	Oyuncak Kutusu	1
20	Damar	1	54	Pencere	1
21	Davul	1	55	Pilot	1
22	Deniz Feneri	2	56	Psikolog	1
23	Dost	3	57	Pusula	3
24	El Feneri	1	58	Rüzgar	1
25	Mum	1	59	Savaşta Su Taşıyan Saka	1
26	Ertuğrul Bey	1	60	Şemsiye	1
27	Fener	5	61	Takım Kaptanı	1
28	Galaksi	1	62	Teknik Direktör	1
29	Gökkuşuğu	1	63	Vitamin	1
30	Gözetmen	1	64	Yağmur	1
31	Güneş	1	65	Merhem	1
32	Güvenlik	1	66	Yol Gösteren	2
33	Harita	1			
34	Huzur Sokağı	1			
TOPLAM					85

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman Kavramına İlişkin Üretilen Metaforların Kategorileri

Katılımcılar “rehber öğretmen/ psikolojik danışman” kavramına ilişkin 85 metafor üretmiş olmalarına karşın aynı metafora farklı anlamların yüklenmesi sebebiyle “rehber öğretmen/ psikolojik danışman” kavramı için üretilen metaforlar 8 kavramsal kategoride sınıflandırılmış ve Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmen ve Yöneticilerin Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman Hakkında Ürettikleri Metaforların Kategorileri

Kategori	Metafor	f	Metafor Adedi	
1	Yol Gösterici	El Feneri, Basketbol Koçu(2), Fener (5), Deniz Feneri (2), Rüzgâr, Anne(2), Yol Gösteren (2), Pusula(3), Işık (4), Kılavuz, Mum, Harita, Gözetmen, Aile, Bilge Adam, Takım Kaptanı, Bitki destek Çubuğu, Orkestra Şefi, Kutup Yıldızı, Ertuğrul Bey, Müge Anlı	34	21
2	Tedavi Edici	Merhem, Huzur Sokağı, Abi, Savaşta Su Taşıyan Saka, Yağmur, Liman, Şemsiye, Maske, Acil Servis	9	9
3	Paylaşma	Dost (3), Kara Kutu, Arkadaş	5	3

Tablo 3'ün Devamı

	Kategori	Metafor	f	Metafor Adedi
4	Bilgi Kaynağı	Kütüphane, Güneş, İnternet, Kitap(2), Pilot, Aracı	7	6
5	Yansıtma	Pencere, Ayna (2), Gökkuşuğu, Kameraman, Oyuncak Kutusu, Galaksi	7	6
6	Problem Çözücü	Yardımsever Yakın, Psikolog, Hakem, Vitamin, Teknik Direktör, Güvenlik, Anahtar (2), Basit Makine, Köprü(2), Damar, Çiftçi	13	11
7	Biriktirme	Ağaç, Aşçı, Arı	3	3
8	Etkisiz Eleman Olma	Araba, Davul, Joker Eleman, Kasa, Bilgisayar, Büyük Dayı, Kargocu	7	7
TOPLAM			85	66

Kategori 1: Yol Gösterici

Bu kategoriyi oluşturan 34 metaforu, 20 öğretmen ve bir yönetici üretmiştir. Kategorideki metaforların “el feneri”, “basketbol koçu (2)”, “fener (5)”, “deniz feneri (2)”, “rüzgâr”, “anne (2)”, “yol gösteren (2)”, “pusula (3)”, “ışık (4)”, “kılavuz”, “mum”, “harita”, “gözetmen”, “aile”, “bilge adam”, “takım kaptanı”, “bitki destek çubuğu”, “orkestra şefi”, “kutup yıldızı”, “Ertuğrul Bey”, “Müge Anlı” olduğu belirlenmiştir. Bu metaforlara ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri aşağıda yer verilmiştir:

Öğretmen

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **el fenerine** benzer; çünkü **geleceğimize ışık tutar ve yolumuzu aydınlatır**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **basketbol koçuna** benzer; çünkü **çocuğun eğitiminde sürekli alandadır.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **basketbol koçuna** benzer; çünkü **çocuğa oyun hakkında sürekli taktikler vermektedir.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **fenere** benzer; çünkü **yolumuzu aydınlatır**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **fenere** benzer; çünkü **yolumu bulmamda bana yardım edeceğini bilirim.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **fenere** benzer; çünkü **kişilerin karanlıkta ışığa ihtiyacı olduğunda ve hangi yolu tercih edeceklerine ışık tutar**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **fenere** benzer; çünkü **öğrencilere yol gösterir.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **fenere** benzer; çünkü **öğrencilere, bireylere ışık tutmalı.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **deniz fenerine** benzer; çünkü **öğrencilerin kendilerini tanıyarak geleceklerini şekillendirmede yardım eder.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **deniz fenerine** benzer; çünkü **kendini bulmana yardımcı olur.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **rüzgâra** benzer; çünkü **rotası olmayan öğrencilere yön verir.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman maneviyatı yüksek **anneye** benzer; çünkü **bir anne gibi öğrencinin her şeyiyle ilgilenir.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **anneye** benzer; çünkü **okuldaki bütün öğrenciler ve öğretmenler ile ilgili sorumlulukları vardır.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **yol gösterene** benzer; çünkü **yol ayrımları önemlidir. En önemli anda kişiye doğruyu gösterir.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **yol gösterene** benzer; çünkü öğrencilere eğitim hayatında **yol gösterir.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **pusulaya** benzer; çünkü **hiçbir geminin pusulasız olmadığı gibi okulda onsuz olmaz**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **pusulaya** benzer; çünkü **varmak istediğimiz hedefte bize yardımcı olur.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **pusulaya** benzer; çünkü **yönümüzü tayin etmede yardımcı olur.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **ışığa** benzer; çünkü **öğrencilerin içinde buldukları belirsizliklerin aydınlanmasında onlara yol gösterir**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **ışığa** benzer; çünkü **ışık aydınlatıcıdır. Rehber öğretmen de bizi aydınlatır.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **ışığa** benzer; çünkü **yolumuzu bulmamız için bizi yönlendirir.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **ışığa** benzer; çünkü **okuldaki herkesin aydınlanmasını sağlar.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **kılavuza** benzer; çünkü bize yol gösterir.”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **haritaya** benzer; çünkü **yolun karışık olduğu zamanlarda yol göstericidir.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **gözetmene** benzer; çünkü **sürekli çocukları takip ederek onların ne durumda oldukları hakkında bilgi alır ve bu bilgi ışığında varsa eksikliklerini gidermede yardımcı olur**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **aileye** benzer; çünkü **kendisine çok güveniriz.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **bilge adama** benzer; çünkü **o her şeyi bilir, düşünür ve bir anne baba gibi yol gösterir.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **takım kaptanına** benzer; çünkü **maç içerisinde kaptanın takım başarısı için sorumluluk aldığı gibi rehber öğretmen görev yaptığı okulun başarısı için öğretmen ve öğrencileri destekler.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **bitki destek çubuğuna** benzer; çünkü **rehber öğretmenler de o çubuklar gibi çocukların doğru yetişmesi için uğraşır.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **orkestra şefine** benzer; çünkü **işini yapamazsa orkestranın uyumu olmadığı gibi okulun da uyumu olmaz.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **kutup yıldızına** benzer; çünkü **yönümüzü kaybettiğimizde bulmamıza yardım eder.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **Ertuğrul Bey’e** benzer benzer; çünkü **ileride bir devlet olacak öğrencilerin temellerini atar.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **Müge Anlı ‘ya** benzer; çünkü **kaybolan benlikleri/kişilikleri bulur.**”

Yönetici

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **muma** benzer; çünkü kendi ışığıyla öğrencileri aydınlatıp, ışığından bir şey kaybetmez”

Kategori 2: Tedavi Edici

Bu kategoriyi oluşturan 9 metaforu, 6 öğretmen ve 3 yönetici olmak üzere 9 kişi üretmiştir. Kategorideki metaforların “merhem”, “huzur sokağı”, “abi”, “savaşta su taşıyan saka”, “yağmur”, “liman”, “şemsiye”, “maske”, “acil servis” olduğu belirlenmiştir. Bu metaforlara ilişkin öğretmen

ve yönetici görüşleri aşağıda yer verilmiştir:

Öğretmen

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **merheme** benzer; çünkü **öğretmenin öğrenciye ilaç etkisi vardır.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **huzur sokağına** benzer; çünkü **sıkıntılardan kurtarmaya yardımcı olur.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **abiye** benzer; çünkü **kardeşlerin sorunu, çözümü onu bağlar.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **savaşta su taşıyan sakaya** benzer; çünkü **onlar öğrencinin öncül ihtiyaçlarından psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaya çalışarak birey yetiştirme mücadelemizi zafere taşıma hususunda büyük bir yardımcımızdır.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **yağmura** benzer; çünkü yağmur gibi gerektiğinde nasıl çorak arazilere ilaç oluyorsa rehber öğretmen de çocuklarımızın ruhi dünyasına ilaç olmaktadır.”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **limana** benzer; çünkü **hayatımızın çalkantılı döneminde sığınabileceğimiz güvenli bir yerdir.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **şemsiyeye** benzer; çünkü ihtiyacı olan öğrencileri korurlar, yardımcı olurlar”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **maskeye** benzer; çünkü **nasıl maske bizi virüslerden koruyorsa o da öğrencileri kötü alışkanlıklardan korur.**”

Yönetici

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **acil servise** benzer; çünkü acil durumlarda, krizden çıkış noktalarında yardımcı olur.”

Kategori 3: Paylaşmak

Bu kategoriyi oluşturan 3 metaforu, 2 öğretmen ve 3 yönetici olmak üzere 5 kişi üretmiştir. Kategorideki metaforların “dost(3)”, “kara kutu” ve “arkadaş” olduğu belirlenmiştir. Bu metaforlara ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri aşağıda yer verilmiştir:

Öğretmen

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **dosta** benzer; **çünkü samimidir, içtendir.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **kara kutuya** benzer; çünkü **okulun bütün sırlarını barındırır.**”

Yönetici

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **dosta** benzer; **çünkü bütün sırlarını paylaşırsın.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **dosta** benzer; çünkü **en iyi, en yakın dostuna, arkadaşına paylaştığın görüşlerini, düşüncelerini rehber öğretmenle paylaşırsın.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **arkadaşa** benzer; çünkü **derdini anlatırsın.**”

Kategori 4: Bilgi Kaynağı

Bu kategoriyi oluşturan 6 metaforu, 5 öğretmen ve 2 yönetici olmak üzere 7 kişi üretmiştir. Kategorideki metaforların “kütüphane”, “güneş”, “internet”, “kitap (2)”, “pilot”, “aracı” olduğu belirlenmiştir. Bu metaforlara ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri aşağıda yer verilmiştir:

Öğretmen

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **kütüphaneye** benzer; çünkü **bilgi dolu bir hazinedir.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **internete** benzer; çünkü **ne ararsan bulursun**”
“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **pilota** benzer; çünkü **uçanın kalkması için tüm yetki ondadır o da öğrencinin eğitim yetkilerini elinde bulundurur.**”
“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **aracıya** benzer; çünkü **ona gelenleri öğrenciye aktarır kendisinden de bir şeyler katar.**”
“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **kitaba** benzer; çünkü **her konuda yol gösterir.**”

Yönetici

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **güneşe** benzer; çünkü etrafındaki insanları bilgileriyle aydınlatır, ilgileriyle ısıtır.”
“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **kitaba** benzer; çünkü bilgi dolu bir hazine gibidir.”

Kategori 5: Yansıtma

Bu kategoriyi oluşturan 6 metafor, 7 öğretmen tarafından üretilmiştir. Kategorideki metaforların “pencere”, “ayna (2)”, “gökkuşağı”, “kameraman”, “oyuncak kutusu” ve “galaksi” olduğu belirlenmiştir. Bu metaforlara ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda yer verilmiştir:

Öğretmen

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **pencereye** benzer; çünkü **bize farklı bakış açıları sunar.**”
“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **aynaya** benzer; çünkü **öğrencilerin kendi iç dünyalarını görmelerini sağlar.**”
“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **aynaya** benzer; çünkü **öğrenci, öğretmenin yansımasıdır.**”
“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **gökkuşağına** benzer; çünkü **her öğrenciye göre farklı renklere dönüşür.**”
“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **kameramana** benzer; çünkü **kendimizi objektif bir şekilde görebilmemizi sağlar.**”
“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **oyuncak kutusuna** benzer; çünkü **her konuda bizim göremediğimiz olayların renkli yönlerini görmemize yardımcı olur.**”
“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **galaksiye** benzer; çünkü **içinde binlerce yıldız bulundurur bu yıldızlardan bir tanesinin ışığı hayatımıza aydınlıklar sunabilir.**”

Kategori 6: Problem Çözücü

Bu kategoriyi oluşturan 11 metafor, 13 öğretmen tarafından üretilmiştir. Kategorideki metaforların “yardımsever yakın”, “psikolog”, “hakem”, “vitamin”, “teknik direktör”, “güvenlik”, “anahtar (2)”, “basit makine”, “köprü (2)”, “damar”, “çiftçi” olduğu belirlenmiştir. Bu metaforlara ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda yer verilmiştir:

Öğretmen

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **yardımsever yakına** benzer; çünkü **yaşamın güzel yanlarını görüp sorun çözmemize yardımcı olur.**”
“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **psikoloğa** benzer; çünkü **insanların sorunlarını dinler.**”
“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **hakeme** benzer; çünkü **kritik durumlarda devreye girerler.**”
“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **vitamine** benzer; çünkü **öğrencilerin ihtiyaç duydukları anda onların problemlerine çözümler getirerek öğrencilerin rahatlamasına yardımcı olur.**”
“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **teknik direktöre** benzer; çünkü **okulda çoğu şeyi koordine eden, öğretmenlerin birlikte çalışmasını organize edendir.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **güvenliğe** benzer; çünkü **gözlem yapar**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **anahtara** benzer; çünkü **eğitim öğretimin tıkanıdığı zamanlarda öğretmene o anlarda kapıyı açacak anahtar gibidir.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **anahtara** benzer; çünkü **eğitim öğretimin kapandığı zamanlarda öğretmene anahtar niteliği taşır.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **basit makinelere** benzer; çünkü **az zamanda az güçle çok problem çözer.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **köprüye** benzer; çünkü **problem çözer, sorun ve çözümler arasında köprü görevi görür.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **köprüye** benzer; çünkü **öğretmen, öğrenci ve veliler arasında köprü vazifesi görürler.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **damarlara** benzer; çünkü **okuldaki sürekli akışı sağlar, problem oluşmasını engeller.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **çiftçiye** benzer; çünkü **ürünün ihtiyacına göre hareket eder.**”

Kategori 7: Biriktirme

Bu kategoriyi oluşturan 3 metafor, 3 öğretmen tarafından üretilmiştir. Kategorideki metaforların “ağaç”, “açıcı”, “arı” olduğu belirlenmiştir. Bu metaforlara ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda yer verilmiştir:

Öğretmen

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **ağaca** benzer; çünkü **bütün meyvelerin toplandığı yerdir.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **aşçıya** benzer; çünkü **farklı farklı bitkileri lezzetlendirerek yemeği birleştirir.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **arıya** benzer; çünkü **öğrencilerinden beslenir ve beraber bir ürün ortaya koyarlar.**”

Kategori 8: Etkisiz Eleman Olma

Bu kategoriyi oluşturan 7 metafor, 5 öğretmen ve 2 yönetici olmak üzere 7 kişi tarafından üretilmiştir. Kategorideki metaforların “araba”, “davul”, “joker eleman”, “kasa”, “bilgisayar”, “büyük dayı”, “kargocu” olduğu belirlenmiştir. Bu metaforlara ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri aşağıda yer verilmiştir:

Öğretmen

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **davula** benzer; çünkü **sesi çok çıkar, içi boştur.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **joker elemana** benzer; çünkü **boş derslere girer.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **kasaya** benzer; çünkü **içi boşaltılmıştır.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **büyük dayıya** benzer benzer; çünkü **her şeyin kaymağını o yer.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **kargocuya** benzer; çünkü **kapıyı çalar ve gider, başka da bir şey yapmaz.**”

Yönetici

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **arabaya** benzer; çünkü **kontağa basmazsan asla çalışmaz.**”

“Rehber öğretmen/Psikolojik danışman **bilgisayara** benzer; çünkü **evrak işlerini yapar.**”

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma sonucuna göre, ortaokullarda görev yapan toplam 85 katılımcının “rehber öğretmen/psikolojik danışman” kavramına yönelik 66 farklı metafor oluşturdukları tespit edilmiştir. Üretilen metaforlar 8 kategoride sınıflandırılmıştır. En fazla metafor üretilen kategoriler sırasıyla “yol gösterici”, “tedavi edici” ve “problem çözücü” kategorileri olarak belirlenmiştir. En az metaforların ise “biriktirme”, “paylaşma”, “bilgi kaynağı olma”, “yansıtma” ve “etkisiz eleman olma” kategorilerine ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada rehber öğretmen/psikolojik danışmana yönelik oluşan bu bakış açısında, son yıllarda dünyada yaşanan ekonomik, sosyal, kültürel değişimler ve gelişimler etkili olmaktadır. Çünkü teknolojinin küresel boyutta hız kazandığı çağda, eğitim anlayışı, sağlık kavramına yüklenen anlamlar, ekonomik gelişmedeki hedefler sürekli olarak değişmektedir. Böyle bir değişim eğitimden beklentileri arttırmaya, bireyi değişen topluma ve dünyaya uyumlu hale getirmeye mecbur kılmıştır (Selen, 2008). Artık teknoloji ile büyüyen ve bilgilerini yapılandıran bir nesil yetişmektedir. Yeni yetişen nesiller öğrenci kişilik hizmetlerinden yararlanmak (Tan, 2000), yaparak-yaşayarak öğrenmek, öğrenme stillerini ve Çoklu Zekâlarını kullanmak istemektedir. Sorgulamayı, problem çözmeyi, eleştirmeyi ve “merak” duygusuyla araştırmayı bilmektedir. Bilişsel ve duygusal farkındalığını iyi kullanmaktadır. Bilginin her değiştiği durumda, zihinsel yapısını değişen koşullara uyum sağlayacak şekilde yapılandırmaktadır. Anlamli öğrenme konusunda deneyimlerinden yararlanmaktadır. Tabi bu tür bireylerin “öğrenme” sürecinde karşılaştığı problemlerde olmaktadır. Bazen yaşadığı topluma uyum sağlayamamaktadır. Aldığı eğitimden en etkin bir şekilde yararlanamamaktadır. Hedeflerine ulaşamadığında çabuk pes etmektedir. Böyle bir durumda aile kadar öğretmenlerin, yöneticilerin etkili bir rehberliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Bunu günümüzde daha çok rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar yapmaktadır. Bu danışmanlığın temelleri 1950’li yıllarında Türk-Amerikan iş birliği kapsamında Türkiye’ye gelen Amerikalı uzmanlar öncülüğünde başlatılmıştır. O günden bu yana rehberlik öğretmen/psikolojik danışma, öğrenci kişilik hizmetlerinin bir parçası ve eğitim sürecinin tamamlayıcısı olarak kabul edilmektedir. Başka bir deyişle, rehberlik hizmetleri günümüz toplumlarında bireyin kendini gerçekleştirmesine yardımcı olmaktadır (Öztürk, 2018). Bu durum göz önüne alındığında rehberlik hizmetlerinin etkili bir şekilde yürütülebilmesi, sadece rehber öğretmen/psikolojik danışma ile sınırlı kalmayıp yöneticilerin ve öğretmenlerin de rehberlik faaliyetlerine katılım göstermesi ile işlevsellik kazanmaktadır.

Araştırmada “Yol Gösterici Olma” kategorisinde en çok tekrarlanan metaforlar; *fen, ışık ve pusuladır*. Öğretmenler ve yöneticilerin rehber öğretmen/psikolojik danışma kavramına yönelik geliştirdikleri bu metaforlarda, öğretmenin bilgi ve deneyimiyle öğrencileri aydınlattığı, hedeflere ulaşmada ona model olduğu ve doğru karar alma, çok yönlü bakış açısıyla problemleri çözebilme becerilerini öğrenciye kazandırdığı vurgulanmaktadır. Elde edilen sonuçlar Camadan ve Kahveci’nin (2013) sonuçları ile örtüşmektedir. Camadan ve Kahveci (2013), 181 yönetici ve 209 öğretmenin rehber öğretmen/psikolojik danışmana ilişkin ürettikleri metaforlar arasında yöneticilerin “*yol gösteren, problem çözen, geliştiren, keşfeden, dost, lider, koruyan ve yararsız*”; öğretmenlerin ise “*yol gösteren, geliştiren, problem çözen, dost, keşfeden, yararsız, lider ve koruyan*” kavramlarını kullandığı görülmektedir. Benzer kavramların Özdemir’in (2017) çalışmasında da bulunmaktadır. Özdemir’in (2017) çalışmasında rehber öğretmen yerine psikolojik danışma kavramı kullanılmıştır. Psikolojik danışma kavramı içinde “*yol gösteren, ışık ayna, problem çözen*” gibi metaforlar ön planda tutulmuştur. Aynı zamanda problem çözücü yönüyle de olayları tedavi edici yönlerine de vurgu yapılmaktadır. Bu araştırmada da yapılan bu vurgudan hareketle katılımcılar, “tedavi edici” kategorisinde rehber öğretmen/psikolojik danışmanı; anne gibi sarıp

sarmalayan, sorunları çözücü, acil servis ve her türlü probleme cevap bulan biri gibi ifade ettikleri belirlenmiştir. Benzer görüşler Uzun'un (2018) çalışmasında görülmektedir. Çalışmada öğretmenler ve yöneticilerin rehber öğretmen/psikolojik danışman için en çok "anne ve doktor" metaforlarını kullandıkları görülmüştür. Anne metaforunu kullanan katılımcıların rehber öğretmen/psikolojik danışmanı öğrencilerine karşı şefkatle yaklaşan, doktor metaforunu kullanan katılımcıların öğrencilerin sorunlarını teşhis edip tedavi eden biri olarak gördükleri belirtilmiştir.

"Paylaşma" kategorisinde katılımcıların rehber öğretmen/psikolojik danışmanı, en yakın arkadaş gibi gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Yani öğrencilerin rehber öğretmen/psikolojik danışmanı bütün sırlarını, duygularını paylaşan kişiler olarak gördükleri vurgulanmaktadır. Güven duygusuyla bütünleşen bu süreçte karşılıklı iletişim kanalları etkili kullanılmakta ve ortaya konulan problemlere çözümler getirilmeye çalışılmaktadır. Gelecek hedefler, çalışma koşulları, öğrenme sürecine aktif katılım, verimli ders çalışma anlayışı, olaylar hakkında doğru kararlar verme bu kanallarla ele alınmaktadır. Elde edilen bu sonuçlara paralel görüşler Memduhoğlu ve Dalçipek'in (2016) çalışmasında da görülmektedir. Memduhoğlu ve Dalçipek (2016) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin yerine değişken olarak rehberlik servisini almış ve benzer metaforları öğretmenler rehberlik servisi için kullanmıştır. Amerikan Okul Psikolojik Danışmanları Derneği'ne göre ise rehber öğretmenler, okuldaki psikolojik danışman ve rehberlik programının yürütülmesinden sorumlu kişilerdir. Öğrencilerin planlama yapmalarını, gereksinimleri doğrultusunda bireysel, grup çalışmalarını organize etme, öğrenciler hakkındaki bilgi ve deneyimlerini okul yönetimi ve velilerle paylaşma görevleri bulunmaktadır (Bilgin, 2000). Öğretmenlerin paylaşma görevinin yanı sıra "bilgi kaynağı" görevi de bulunmaktadır. Bu araştırmada da elde edilen "bilgi kaynağı" kategorisinde katılımcılar, rehber öğretmen/psikolojik danışmanı kitap ve kütüphaneye benzetmişlerdir. Onlara göre rehber öğretmen/psikolojik danışman deneyimleriyle öğrenciye yol göstermekte, bilgilerini öğrencilere aktarmakta ve eğitimin istendik davranışlarını onlara kazandırmaktadır. Bunu yaparken aynı zamanda yansıtma kategorisinde olduğu gibi öğrencinin içe dönük zekasını kullanmasını sağlamaktadır. Başka bir deyişle öğrencinin kendisini objektif değerlendirmesine, başarılı ve başarısız olduğu noktaları göstermesine rehber olmaktadır. "Biriktirme" kategorisinde katılımcıların, rehber öğretmen/psikolojik danışmanı; aşçı gibi farklı lezzetlerin bir araya getiren kişi olarak ve ağaç gibi meyveleri bünyesinde barındıran biri olarak algıladıkları görülmüştür. Karataş ve Şahin Baltacı'ya (2013) göre rehberlik İngilizce *guidance* sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmaktadır. Fakat rehberlik hizmeti kılavuzunda herhangi bir konuda bilgi ve deneyimi olan kişilerin görev ve sorumluluklarıyla birtakım işlemleri yerine getirmesidir. Bunu yaparken rehber öğretmen bireyi tanıma, gelişmesine katkı sağlama ve birey hakkında bilgi sahibi olması beklenmektedir. Böyle bir beklentinin temelinde rehber öğretmenin bilgi kaynağı olarak görülmesidir. Buna karşın araştırmada rehber öğretmen/psikolojik danışmaya yönelik olumsuz görüşlerde bulunmaktadır. Öğretmen ve yöneticilere göre rehber öğretmen/psikolojik danışman "etkisiz elemana" benzetilmektedir. Etkisiz eleman kategorisinde katılımcılar, rehber öğretmen/psikolojik danışmanın okul içinde ve dışında diğer öğretmenlere göre sorumluluklarının az olduğunu, sadece belirli zaman diliminde eğitime katkı sağladığını ve öğretim sürecinde aktif olmadıklarını belirtmektedir. Kılıç Özmen ve Kabapınar'ın (2019) çalışması bu görüşü destekler niteliktedir. Kılıç Özmen ve Kabapınar'ın (2019) çalışmasında, sınıf öğretmenlere göre rehber öğretmen/psikolojik danışman belirli konularda öğrencilere yardım etmekte, her zaman öğrencilere katkı sağlamamakta ve öğretim sürecinde sorumlulukları az olmaktadır.

Sonuç olarak, rehberlik bir ekip ruhuyla oluştuğunda anlamlı olmakta ve başarılı sonuçlara ulaşılmaktadır. Yani rehberlik hizmetleri, öğretmenlerin, yöneticilerin, velilerin, öğrencilerin bir

arada olduğu bir ekip ruhuyla bütünleştiğinde bireylerin zihinlerinde anlamlı olarak kodlanmaktadır (Kepçeoğlu, 1999). Bu sebeple rehberlik günümüzde her bireyin sağlıklı bir şekilde yürüteceği bir görev değildir. Rehberlik konusunda sorumluluğu olan kişilerin mutlaka alanın uzmanı olması ve en önemlisi bireyi iyi tanması beklenmektedir (Yeşilyaprak, 2016; Kayıkçı ve Turan, 2020).

Öneriler

Araştırma sonuçlarından yola çıkarak aşağıdaki öneri geliştirilmiştir:

Araştırmada üretilen metaforlar, branş öğretmenleri ve yöneticilerin rehber öğretmen/psikolojik danışman ile ilgili algılarının nasıl olduğunu ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. Buradan hareketle, rehber öğretmen/psikolojik danışmana ilişkin öğrenci ve veli görüşlerine de başvurulabilir. Öğretmen ve yöneticilerin rehberlik servisine ilişkin görüşleri alınabilir.

KAYNAKLAR

- Abrams, M. H. (1999). *A Glossary of Literary Terms*. USA: Harcourt Brace Collage Publisher.
- Altıntaş, E. (2009). Çağdaş Eğitim Sisteminde Öğrenci Kişilik Hizmetleri Ve Rehberlik. Gürhan Can (Ed.). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* (içinde, 1-27). Ankara: Pegem Akademi
- Altun, T. & Camadan, F. (2016). Rehber Öğretmenlerin Rehber Öğretmen (Psikolojik Danışman) Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21 (3), 883-918.
- Arşit, M.H. (2019). *Özel Eğitim Okulları İle Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Görev Yapan Rehberlik Öğretmenlerinin Özel Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine İlişkin Öz yeterliliklerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Biruni Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bakırcıoğlu, R. (2005). *İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma* (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Balcı, S. (2020). Öğretmen Kavramına İlişkin Aday Psikolojik Danışmanların Algıları: Bir Metafor Analizi. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (1) , 1-8.
- Bilgin, M. (2000). Psikolojik danışma ve rehberlik eğitiminde çağdaşlaşma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(6), 1-16
- Büyüköztürk, Ş. , Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2020). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Camadan, F. & Kahveci, G. (2013). Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Rehber Öğretmene (Psikolojik Danışman) İlişkin Algılarının İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(3) ,1371-1392.
- Ceylan, A. (2016). *Aile Kavramına İlişkin Metaforik Algıların Belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Creswell, J. W. & Plano Clark, V.L. (2020). *Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Ekici, G., (2016). Öğretmen Adaylarının Bilgisayar Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences* ,15 (3), 755-781.
- Güven B. & İleri S. (2006). *İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Oluşturdukları Metaforlara İlişkin İnceleme*. XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, Kurum, Muğla.

- Güven, B. ve Güven, S. (2009). İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Metafor Oluşturma Becerilerine İlişkin Nicel Bir İnceleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 503-512
- Karataş, Z. & Baltacı, H. (2013). Ortaöğretim Kurumlarında Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine Yönelik Okul Müdürü, Sınıf Rehber Öğretmeni, Öğrenci ve Okul Rehber Öğretmeninin Psikolojik Danışman Görüşlerinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (2) , 427-460.
- Kayıkçı, K. & Turan, Ü. (2020). Öğretmen ve Yöneticilerin İlkokul ve Ortaokullardaki Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servislerinin Çalışmalarına İlişkin Görüşleri. *Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 2(2), 27-44.
- Kepçeoğlu, M. (1999). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Kılıç Özmen, Z. & Kabapınar, Y. (2019). Sınıf Öğretmenleri ve Okul Psikolojik Danışmanları Birbirlerini Nasıl Algılamaktadır? . *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(53), 482-521
Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/46427/583270>.
- MEB (2020). *Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği*. (Erişim Tarihi: 18.04.2021; http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/14231603_Rehberlik_ve_Psikolojik_Danisman_Hizmetleri_Yonetmeliği_2.pdf adresinden indirilmiştir).
- Memduhoğlu, H. B. & Dalçınar, E. (2016). Öğretmenlerin Rehberlik Servisine İlişkin Metaforik Algıları. *Internatiol Journal of Social Science Studies*, 47, 137-148.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*, Sage.
- Nas, E. (2019). Bir Metafor Çalışması: Öğrencilerin Rehberlik Servisine İlişkin Algıları. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 291–301.
- Nas, E. & Sak, R. (2018). Okul psikolojik danışmanlarının velilere ilişkin algıları: bir metafor çalışması. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 59-75.
- Özdemir, M. B. (2017). Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmenlerin ‘Psikolojik Danışma’ Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforların İçerik Analiz Yoluyla İncelenmesi. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (16), 197-216.
- Öztemel, K. (2000). *Kendini Ayarlama Becerilerini Algılamaları Farklı Öğretmenlerin Rehberlik Anlayışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, D. N. (2018). *Okul Yöneticilerinin Okul Rehberlik Hizmetlerine ve Rehber Öğretmenlere Yönelik Tutum ve Davranışlarının Rehber Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Peker, M. (2020). *Okul Öncesinde Görev Yapan Yöneticilerin ve Öğretmenlerin Rehber Öğretmenlerin Görev ve Sorumluluklarına Dair Algılarının İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Saban, A. (2004). Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının “Öğretmen” Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (2) , 131-155.
- Saban, A. (2009). Öğretmen Adaylarının Öğrenci Kavramına İlişkin Sahip Olduğu Metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Saban, A., Koçbeker, B. N. ve Saban, A. (2006). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 461-522.
- Selen, N. (2008). *Liselerdeki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servislerinin Algılanan Etkililiğinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Tan, H. (2000). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: M.E.B Yayınları.

- Taşdemir, M. & Taşdemir, F. (2016). Öğretmen Adaylarının Bilimsel Araştırma Kavramına Yükladıkları Metaforlar. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 419-438.
- Uzun, İ. (2018). *Öğretmenlerin Ve Okul Yöneticilerinin Okul Rehberlik Hizmetleri Ve Psikolojik Danışman İle İlgili Metaforik Algılarının İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Biruni Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ünal, A. & Ünal, E. (2010). Öğretmen ve öğrencilerin rehber öğretmeni algılamalarına ilişkin bir durum çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2,) 919-945.
- Yeşilyaprak, B. (2006). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yeşilyaprak, B. (2016). *21. Yüzyılda Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.